

stílusban. A színpadképeket André Boll tervezte és hogy ő tervezhette a Comédie számára, — ez is az idők jele!

A színpadképek korszerűsége, a szó helyett a kifejező mozgás, a *játék* hangsúlyozása olyan pálfordulást jelentenek a Comédie életében, amelyre a «konzervatív» francia közönség azonnal megadta a választ: Yonnel egyetlen monológjának interpretálásánál visszaesett a régi, éneklő-szavaló stílusba, — néma csönd fogadta a függöny leereszkedését; amikor azonban

majdnem expresszionista lendületet nyert Yonnel játéka, a stilizálás csak az alakítás felfokozottságában és az ábrázolás sodró lendületében jelentkezett, — zúgó taps kísérte a kortina legördülését. A kritikusok kissé csóválják a fejüket, de a táblás házak bizonyítják, hogy a Comédie megint a *mai* közönségnek játszik színházat...

Ezért az új «Hamlet» egy új fejezet kezdetét jelenti a Comédie nagymúltú történetében!

(Páris.)

Németh Antal.

Képzőművészet.

Német rajzok kiállítása a Szépművészeti Múzeumban (II. sorozat.)

Az előző kiállítás folytatásaként, mely az 1400—1650-ben készült német rajzokat, tehát a német rajzművészet klasszikus korszakát ölelte fel, a Szépművészeti Múzeum most Grafikai Osztályának későbbi német rajzait, az 1650-től a világháború kezdetéig keletkezett munkákat mutatja be. E korszak, főleg ami a XVII. és XVIII. századot illeti, nem oly ragyogó, mint az előző, nem szerepelnek benne Dürerhez, Altdorferhez, Huberhez és Baldung Grienhez fogható nagy nevek, mindamellett becsületes és részben igen vonzó munkákat hozott létre.

Az anyag a XVIII. századtól fogva ránk nézve különleges érdekességgel bír, mert rendkívül sok magyar vonatkozása van. Tudjuk, hogy Magyarország mily hálás és szinte kimeríthetetlen terület volt az osztrák művészek számára ebben a korban. A török háborúktól és állandó belső forrongásoktól kifosztott országban már hosszú idő óta nem volt meg az a nyugalmas atmoszféra, mely melegágya és legfőbb feltétele egy honi művészet kialakulásának. A XV. és XVI. század művészi gyakorlata megszakadt, mert nem volt mód arra, hogy életben lehessen tartani. De a XVIII. században

elkövetkezvén a béke idők, hirtelen fordulat állt be s az európai műveltségű főurakban és a főpapságban felébredt a művészet utáni vágy. Mivel a megfelelő anyagi eszközök is rendelkezésükre álltak, a külföld mintájára templomokat és palotákat akartak építtetni és azokat oltárképekkel és falfestményekkel kidíszíttetni. Magyar művész azonban nem akadt, legalább otthon nem s így történt, hogy Magyarország nyílt préda lett minden idegen művész számára.

Különösen ki tudták ezt a helyzetet aknázni az osztrák művészek, hiszen a politikai és társadalmi kapcsolatok szinte természetessé tették azt, hogy a szomszéd nemzet lássa el országunkat a szükséges munkaerővel. Ezenkívül az osztrák művészet ekkor élte fénykorát, három nagy reprezentánsa: Troger, Kremser Schmidt és Maulbertsch ekkor alkották nagyszabású vallásos és profán tárgyú falfestményeiket, kézen fekvő volt tehát, hogy a magyar urak is hozzájuk forduljanak rendeléseikkel. A kiállítás híven tükrözi az említett osztrák barokk-művészek tevékenységét hazánkban. Műveik rendkívüli bőségben találhatóak a múzeumban, hála Delhaes István festőművész szerencsés gyűjtésének, mely teljes egészében hagyatékképpen ment át az állam tulajdonába. Troger

egymaga, ki nemcsak kitűnő festő, hanem briliáns rajzoló is volt, hatvan rajzból álló sorozattal van képviselve, melyből a kiállítás huszonötöt mutat be, közöttük egy vázlatot a pozsonyi szent Erzsébet-templom mennyezetképéhez. Magyar szempontból még érdekesebbek Maulbertsch rajzai, egy szép színes olajvázlat a szombathelyi templom freskójához és egy tanulmány a sümegi templom egyik falfestményéhez.

Tovább követve a magyar szempontot, Joseph Fischernek feleségéről készített krétarajzára akadunk, mely ugyan nem az Esterházy-gyűjteményből származik, mégis éppen az Esterházy-gyűjtemény révén fontos ránk nézve. A bécsi Fischer volt ugyanis az a művész, akit Esterházy Miklós herceg, miután vele 1803-ban, Párizsban megismerkedett és tetszését megnyerte, arra a feladatra szemelt ki, hogy a hercegi metszetgyűjtemény és képtár igazgatója legyen. Fischer ettől fogva húsz éven át állt e gyűjtemények élén, melyeket szakértő és buzgó munkássága nagy mértékben megnövelt. Művészi gyakorlatát — noha tehetsége a jobb bécsi művészek közé állította — mindjobban elhanyagolta, hogy egész munkaerejét a gyűjteménynek szentelhesse. Neki köszönhető, hogy a képtár németalföldi része oly magas színvonalú, a metszetgyűjtemény pedig úgyszólván teljesebben az ő alkotása.

A XIX. század első felében — mielőtt a nemzeti megújulás korában a jogaihoz jutott magyar művészet végre teljes erővel előretörtetett, hogy a XIX. század második felében elérje a legjobb európai színvonalat — még mindig az osztrák művészek uralkodnak a nemzet művészi életében. Magyar személyiségekről készült néhány arckép és Rudolf von Altnak kitűnő budapesti látképei képviselik őket a kiállításban. A század második felében már

csak egy jelentősebb osztrák művészegyénség dolgozik Magyarországon, August von Pettenkofen, ki ismételt szolnoki tartózkodásai alatt elmélyedt e vidék és a magyar nép tanulmányozásába. Ő az, aki a magyar Alföld poézisét számunkra is felfedezte és ezzel termékenyítő ösztökélést adott az újabbkori hazai művészetnek. Pettenkofen műveiből válogatott szépségű lapok egész sorát mutatja be a kiállítás s egy szemelvényt a német Ludwig Burgernek a gyűjteményben levő számtalan szolnoki tanulmányából, melyek egy része a Leipziger Illustrierte Zeitungban jelent meg.

Elhagyva a magyar szempontot, a kiállított XVIII. századi anyagból ki kell még emelnünk Chodowieckinek, a legfürgébb művészek egyikének néhány szép illusztrációját és egy impozáns női arcképtanulmányát, mely a XVIII. század annyira kedvelt és tetszetős eszközével, vörös krétával van rajzolva. Továbbá Rode széles és festői kezelésű tanulmányát egy briti nyaraló falképéhez, Klengel friss és szabad mozdulattanulmányát és Fuessli angolos lágságú és lendületű ecsetrajzait. A művészin túl, irodalmi érdekessége van egy lapnak, mely Salamon Gessnernek, az «Idyllek» szerzőjének munkája és éppen az «Idyllek» illusztrációjául készült.

A XIX. század sokkal szegényesebben van képviselve a Múzeumban, mint az előző kor. Számra nézve ugyan ez a múzeum legnagyobb idegen anyaga, de színvonalra nincs arányban a mennyiséggel. Ennek magyarázata az, hogy a XIX. századdal megszűnik az Esterházy-féle gyűjtés, Delhaes István pedig — akinek a régi rajzok között van egy pár kitűnő darabja, XVIII. századi anyaga pedig súlyos és hiánytpótló — a korabeli és közelmúlt művészettel szemben — úgylát-szik — nem volt eléggé biztos ítéletű. Kis mestereknek a könnyű eladhatásra és a kispolgári izlésre számító, gondo-

san kidolgozott vízfestményeit százával vásárolta fel, míg a XIX. század művészetének összes vezető egyéniségeiről megfeledezett. Hogy csak a szűkebb gyűjtési területénél, a bécsi munkáknál maradjunk — amelyekre a magyar művészetnek a bécsihez való viszonyánál fogva különös szükség volna — Amerling, Fendi, Schindler, Schwind, Waldmüller, Rahl stb. egyetlen lappal sincsenek képviselve s Danhauser is csak jelentéktelen tanulmányokkal. A kiegészítés feladata tehát a Múzeumra hárult. Csakhogy az említett művészek árait a bécsi piacon oly magasra verték fel, hogy egyelőre még a berlini Rajzgyűjtemény is lemondott megszerzésükről, nem lévén hajlandó ezeket az aránytalanul nagy árakat megfizetni. Mennyivel inkább kell tehát nekünk várunk! Mindamellett az utolsó évtizedekben a gyűjtemény kiegészítése érdekében nagy erőfeszítések történtek. Amerling szép csoporttanulmánya, Rudolf Altnak a kiállítottnál jóval több budapesti látképe vétel útján kerültek a gyűjteménybe. Vétel és ajándék révén jutott a Múzeum Pettenkofen szép vízfestményeinek és rajzainak is birtokába (kettő közülök báró Forster Gyula ajándéka). A későbbi reprezentáns művészek, Feuerbach, Mareés, Menzel, Leibl, Liebermann, Thoma szebbnél-szebb lapjai

szintén annak tanubizonyságai, hogy a Múzeum nagy áldozatokat hozott német rajzgyűjteményének fejlesztése érdekében.

Hogy a kiállítás a mutatkozó hiányok dacára mégis megközelítő képet adhasson a német rajzművészet fejlődéséről, Majovszky Pál min. tan. európaszerte ismert, nagyszabású rajzgyűjteményéből körülbelül huszoneg darabot bocsátott a Múzeum rendelkezésére. Ily módon elsőrangú szép lapokkal lehetett kiépíteni a XIX. század első felének képét. A Rómában dolgozó művészek csoportjáról Dreber, Preller, Schnorr von Carolsfeld jelentékeny művei (az utóbbtól a Delhaesgyűjtésből is van egy rendkívül szép vízfestmény), a német romantikáról főképvisezőjének K. D. Friedrichnek finom rajza és a sajátosan német hagyományokon tovább építő művészekről Richter egy bájos vízfestménye és Schwind három rajza adnak világos képet. A század második felének nagy mesterei pedig, Mareés, Menzel, Leibl, kik néhány pompás lappal már a Múzeum gyűjteményében is képviselve vannak, a Majovszky-gyűjtemény révén olyan súllyal lépnek fel, mely a német művészet keretein belül való helyzetüknek megfelel s ezáltal érdemükhöz méltó fortissimoval zárják le a kiállítást.

Hoffmann Edith.

Zene.

A Budapesti Palestrina-kórus érdekes bemutatót nyújtott közönségének. Strawinsky a mai kor kétségtelesen legdivatosabb zeneszerzője egy tisztán vallásos jellegű művel lepte meg hódolóit. Zsoltárszimfóniájában (vegyes kar zenekarral) is, mint minden más művében, plasztikus képét adja a *ma* világnézetének.

Szövegét a Vulgatából meríti. Amíg az «Oedipus Rex»-ben, Strawinsky oratorio-operájában a latin szöveg

csak a történet mágikus idegenszerűségének fokozására szolgál, addig itt, mint a katolikus liturgia nyelve, az isteni törvény, az isteni akarat hajthatatlanságát képviseli. Strawinskynek nem ez az első vallásos jellegű műve. A «Sacre du printemps» fiatalkori híres balettje, — amely annak idején újszerűségével lázba hozta a zenei világot — alapeszméjében szintén vallásos eszmekört mutat. A valásnak az anyafölddel legszorosabb